

BİLİMSEL DERGİLERE VE MAKALELERE GENÇ BAKIŞ “Araştırma Görevlisi ve Uzman Hekim Perspektifi”

Yeşim GÖKÇE KUTSAL - Sevilay KARAHAN

Giriş

Mesleki ve akademik yaşamlarının başlarındaki araştırma görevlisi ve uzman hekimler açısından bilimsel iletişimin temel taşlarını oluşturan süreli yayınlar, araştırmaların sonuçlarının, birikimlerin ve deneyimlerin paylaşılmasında en önemli rolü üstlenmektedirler. Süreli yayınların okunurluğu ve hedef aldıkları kitlelerce ulaşılabilirliği önemli göstergelerdir. Genç hekimlerin bilimsel yazın konusunda olgunlaşmaları açısından iyi birer okuyucu olabilmeleri yanında eğitim süreçleri içinde makale yazmak için gerekli donanıma sahip olabilmeleri de önemli rol oynamaktadır.

Amaç

Çalışmanın amacı farklı eğitim kurumlarında ve farklı uzmanlık dallarında eğitim almakta olan araştırma görevlisi ve uzman hekimlerin süreli yayınlar konusundaki görüş ve düşüncelerinin belirlenmesi ve eğitim süreçleri içinde yaptıkları yayınların özelliklerinin tanımlanmasıdır.

Gereç ve Yöntem

Süreli yayınlar konusundaki görüş ve düşüncelerin belirlenmesi ve eğitim süreçleri içinde yapılan yayınların özelliklerinin tanımlanması amacıyla hazırlanan anketler rastgele yöntemle farklı eğitim kurumlarında, dahili ve cerrahi dallardan farklı uzmanlık alanlarında eğitim almakta olan araştırma görevlilerine ve uzmanlara dağıtılarak, kendileri tarafından doldurulması istenmiş ve gönderilen sonuçların istatistik analizleri; Spearman korelasyon katsayısı, Kruskal Wallis testi ve Ki kare testi kullanılarak yapılmıştır.

Araştırma kapsamına 33 bayan (% 49.3), 34 erkek (% 50.7) hekim alınmıştır. Yaş ortalaması 29.2 (en az 24, en çok 46) dir. Katılımcıların 42 si (%67,7) uzmanlık eğitimlerini Sağlık Bakanlığı Eğitim hastanelerinde, 20 si ise (% 32,3) Üniversitelerde almış veya almaktadırlar.

Bulgular

Katılımcıların uzmanlık eğitimindeki süreleri ortalama 3.06 (en az 1, en çok 6, Standart Sapma: 1.56) yıldır. Çalışmakta oldukları kurumlar; 16 sı üniversite (%23,9), 45 i (%67,2) eğitim hastanesi ve 6 sı (%8,9) devlet hastanesidir.

Hekimler ortalama olarak 1.7 adet yerli dergiye (en az 1, en çok 3, Standart Sapma: 0.82) abone

Prof.Dr. Yeşim GÖKÇE KUTSAL
Dr. Sevilay KARAHAN
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi - ANKARA

olduklarını bildirmişler, uluslar arası dergi aboneliği olan 10 (%14,9) hekime karşın hiçbir dergi aboneliği olmayan hekim sayısı 57 (% 85,1)dir.

“Kaç adet yayını var ?” sorusunun yanıtları; Hiç yayını yok: 27 (%40,3) kişi, 1-3 adet yayını var: 30 (%44,8) kişi, 4-8 yayını var: 9 (%13,4) kişi, 9-15 adet yayını var: 1 (%1,5) kişidir.

Katılımcıların yayını sayıları: ortalama 1.88 (en az o makale, en çok 12, Standart Sapma: 2.31) makedir.

67 araştırma görevlisi tarafından ankette yer alan sorulara verilen yanıtlar **Tablo 1** de, değişkenler arasındaki ilişkiler ise; **Tablolar 2,3, 4, 5** ve **Şekiller 1,2 ve 3** te sunulmuştur.

Tablo 1: Ankette yer alan sorulara verilen yanıtlar

Değişken	Kategori	Sayı	Yüzde
Dergilerde ağırlıklı olarak yer almasını istediğiniz yazı çeşitleri hangileridir?	Derleme	35	29,7
	Araştırma makalesi	44	37,3
	Olgu sunumu	35	29,7
	Kısa rapor	2	1,7
	Teknik not	2	1,7
Bilimsel bir derginin yazı dili ne olmalıdır ?	Anadil	17	26,2
	İngilizce	8	12,3
	Yazıların tümü hem ana dilde hem İngilizce	28	43,1
	Özet ana dilde metin İngilizce	1	1,5
	Özet İngilizce metin ana dilde	1	1,5
	Özet ana dilde ve İngilizce, metin ana dilde	6	9,2
	Özet ana dilde ve İngilizce, metin İngilizce	4	6,2
Yazdığınız ilk makalenin türü nedir ?	Araştırma makalesi	14	32,6
	Olgu sunumu	26	60,5
	Editöre mektup	2	4,7
	Kısa rapor	1	2,3

Genel olarak yazdığınız makalelerin türü nelerdir ?	Araştırma makalesi	14	35,9
	Olgu sunumu	24	61,5
	Editöre mektup	1	2,6
Makale yazma nedeniniz nedir ?	Bilgi edinmek	12	28,6
	Deneyim kazanmak	23	54,8
	Hocaların isteği	7	16,7
Bir makaleyi yazarken hangi aşamada yardım alıyorsunuz ?	Yardım almıyorum	3	7
	Literatür araştırırken	6	14
	Materyal-metot yazarken	4	9,3
	Giriş-tartışma yazarken	13	30,2
	Sadece dil yönünden	2	4,7
	Her aşamada	15	34,9
Makale yazımında size yardımcı olan kişiler kimlerdir ?	Profesör/Şef	15	25
	Doçent/Şef yard.	18	30
	Yard.Doç/Başasistan	17	28,3
	Asistan Arkadaşlar	9	15,7
	Kimse yardım etmez	1	1,7
Makaleniz reddedilirse ne yaparsınız?	Başka bir dergiye gönderirim	13	28,3
	Red nedeni olan eleştirilere göre yeniden yazar, başka bir dergiye gönderirim	33	71,7

Tablo 2: Uzmanlık alınan ve çalışılan kurumlar ile yayın sayısı ilişkisi

		Yayın sayısı		p
		Ortalama \pm Std. sapma	Min-max	
Uzmanlık aldığınız eğitim kurumu	Üniversite	2,30 \pm 2,08	0-6	0,078
	Eğitim hastanesi	1,62 \pm 2,03	0-12	
Çalışmakta olduğunuz kurum	Üniversite	2 \pm 1,79	0-6	0,154
	Eğitim hastanesi	1,69 \pm 2,45	0-12	
	Devlet hastanesi	3 \pm 2,45	0-6	

Tablo 2 incelendiğinde; üniversite hastanelerinde çalışan veya üniversite hastanelerinde uzmanlık eğitimi alanların diğer kurumlarda çalışan veya uzmanlık eğitimi alanlara göre daha fazla yayını olduğu söylenebilir. Ancak bu, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık değildir.

Tablo 3: Uzmanlık alınan kurumlar ile makale türlerinin ilişkisi

		Uzmanlık aldığınız eğitim kurumu				Toplam
		Üniversite		Eğitim hastanesi		
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
Genel olarak yazdığınız makalelerin türü	Araştırma makalesi	5	38,5	8	61,5	13
	Olgu sunumu	9	39,1	14	60,9	23
	Editöre mektup	1	100	0	0	1
Toplam		15	40,5	22	59,5	37

Tablo 3 ve Şekil 1 e göre; genel olarak araştırma makalesi yazan araştırma görevlilerinin %38,5'i, olgu sunumu yazan araştırma görevlilerinin ise %39,1'i üniversite hastanesinde uzmanlık eğitimi almışlardır. İstatistik analiz sonuçlarına göre genel olarak yazılan makale türü ile uzmanlık alınan eğitim kurumu arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir ($p=0,397$).

Tablo 4: Halen çalışılan kurumlar ile makale türlerinin ilişkisi

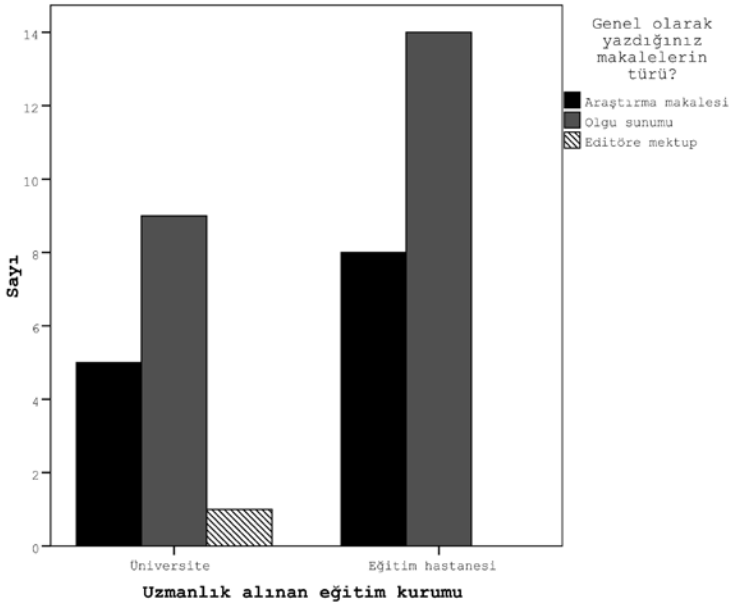
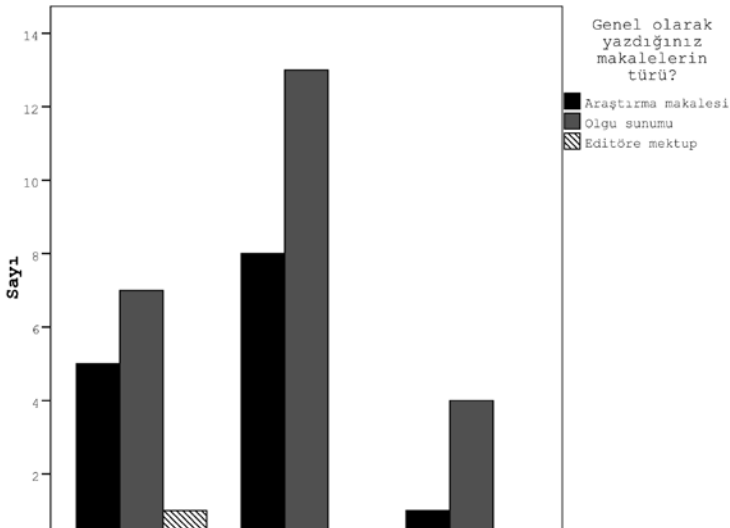
		Halen çalışmakta olduğunuz kurum						Toplam
		Üniversite		Eğitim hastanesi		Devlet hastanesi		
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
Genel olarak yazdığınız makalelerin türü	Araştırma makalesi	5	35,7	8	57,2	1	7,1	14
	Olgu sunumu	7	29,2	13	54,1	4	16,7	24
	Editöre mektup	1	100	0	0	0	0	1
Toplam		13	33,4	21	53,8	5	12,8	39

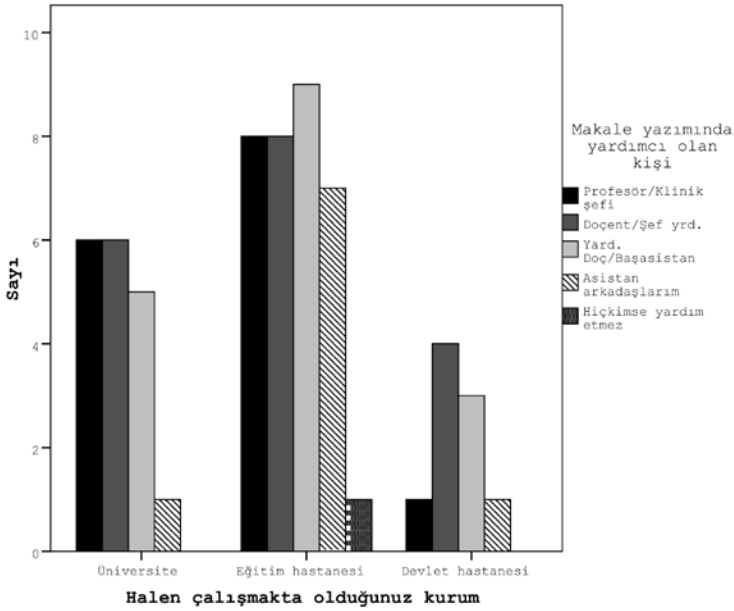
Tablo 4 ve Şekil 2 ye göre; genel olarak; araştırma makalesi ve olgu sunumu yazan araştırma görevlilerinin çoğu eğitim hastanelerinde görev yapmaktadır, yazılan makale türü ile halen çalışılan kurum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur ($p=0,549$).

Tablo 5: Halen çalışılan kurumlar ile makale yazımında yardım alınan kişilerin ilişkisi

		Halen çalışmakta olduğunuz kurum						Toplam
		Üniversite		Eğitim hastanesi		Devlet hastanesi		
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
Makale yazımında yardım alınan kişi	Prof/Şef	6	40	8	53,3	1	6,7	15
	Doç/Şef.yrd	6	33,4	8	44,4	4	22,2	18
	Yard.Doç/Başasistan	5	29,4	9	52,9	3	17,7	17
	Asistan arkadaşlarım	1	11,1	7	77,8	1	11,1	9
	Hiçkimse	0	0	1	100	0	0	1
Toplam		18	30	33	55	9	15	60

Tablo 5 ve Şekil 3 incelendiğinde, profesör veya şefden yardım alan araştırma görevlilerinin %53,3'ünün ve asistan arkadaşlarından yardım alanların ise %77,8'i eğitim hastanesinde görev yaptığı görülmektedir. Ancak, genel olarak makale yazımında yardım alınan kişi ile halen çalışılmakta olan kurum arasında istatistiksel anlamda bir ilişki olmadığı söylenebilir ($p=0,660$).

Şekil 1: Uzmanlık eğitimi alınan kurum ve makale türü ilişkisi**Şekil 2: Halen çalışılan kurum ve makale türü ilişkisi**

Şekil 3: Halen çalışılan kurum ve makale yazımında yardımcı olan kişi ilişkisi**Tartışma ve Sonuç**

Tıpta uzmanlık eğitimi veren kurumların ve kişilerin önemli misyonlarından biri de; genç hekimlerin ulusal ve uluslararası bilimsel dergilere ulaşabilmelerini sağlamaları, ilk yıllarından itibaren bilimsel araştırma ve yayın yapmaları için teşvik etmeleri ve bu konuda destek verecek kurum ve kuruluşlara yönlendirmeleridir.

Genç meslektaşlarımız ile ilgili olarak yapılan anket çalışmasında; hiçbir dergi aboneliği olmayan hekim yüzdesi % 85,1 dir. Hiç yayını olmadığını ifade eden hekim yüzdesinin ise %40,3 olduğu saptanmıştır.

Dergilerde genç meslektaşlarımızın ağırlıklı olarak yer almasını istedikleri yazı çeşidi %37,3 oranında araştırma makaleleridir. "Bilimsel bir derginin yazı dili ne olmalıdır?" sorusuna verilen yanıt; %43.1 oranında "Yazıların tümünün hem ana dilde hem İngilizce" olması yönündedir. Bu tercihte bilim dilinin İngilizce olması en önemli nedendir.

Dünyada İngilizce dışındaki dillerde yayınlanan pek çok dergi; yayın dillerini İngilizce olarak değiştirip uluslar arası platforma açılmışlardır. Geriye kalan sınırlı sayıdaki dergiler ise, ana dillerinde yayınlanmaya devam ederek, çok kısıtlı sayıdaki okuyucu kitleleriyle yayın yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar.

Genç meslektaşlarımızın yazdıkları ilk makaleler %60,5 oranında olgu sunumu, % 32,6 oranında araştırma makaleleridir. Genel olarak yazılan makalelerin türü de %61,5 ile olgu sunumlarıdır.

Makaleler çoğunlukla (%54,8) deneyim kazanmak için yazılmaktadır. Her aşamada yardım alma oranı; %34,9 dur ve yardım alınan grup, %28,3 oranında baş asistan ve yardımcı doçentlerdir.

Ret edilen makaleler ile ilgili olarak "Ret nedeni olan eleştirilere göre yeniden yazar, başka bir dergiye gönderirim" yanıtı (%71,7) sıklıdır.

İstatistik açıdan anlamlı olmamakla birlikte, üniversite hastanelerinde çalışan veya üniversite hastanelerinde uzmanlık eğitimi alanların diğer kurumlarda çalışan veya uzmanlık eğitimi alanlara göre daha fazla yayını olduğu söylenebilir.

Genel olarak araştırma makalesi yazan araştırma görevlilerinin %38,5'i, olgu sunumu yazan araştırma görevlilerinin ise %39,1'i üniversite hastanesinde uzmanlık eğitimi almışlardır.

İstatistik analiz sonuçlarına göre genel olarak yazılan makale türü ile uzmanlık alınan eğitim kurumu arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir.

Ayrıca genel olarak; araştırma makalesi ve olgu sunumu yazan araştırma görevlilerinin çoğu eğitim hastanelerinde görev yapmaktadır, yazılan makale türü ile halen çalışılan kurum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Makalelerini yazarken, profesör veya şefden yardım alan araştırma görevlilerinin %53,3'ünün ve asistan arkadaşlarından yardım alanların ise %77,8'i eğitim hastanesinde görev yaptığı görülmektedir. Ancak, genel olarak makale yazımında yardım alınan kişi ile halen çalışılmakta olan kurum arasında istatistiksel anlamda bir ilişki olmadığı söylenebilir.

Araştırmalar, günlük rutin hekimlik uygulamaları açısından en fazla yararlanılan kaynakların İngilizce yayınlanan süreli yayınlar, temel kitaplar, araştırmalar öncesinde yapılan literatür taramaları, deneyimli klinisyenlerin birikimleri ve danışmanlıkları olduğunu göstermektedir. Yerel dergiler en az yararlanılan kaynaklar olarak tanımlanmaktadır. Oysa özellikle gelişmekte olan ülkelerde klasik kitaplarda yer alan standart veya geleneksel uygulamalar yerine, kanıta dayalı tıp uygulamaları açısından yerel kılavuzların hazırlanmasının erken tanı ve tedavi başarısını artıracığı ifade edilmektedir.

Bilindiği gibi, dergiler bilimsel haberleşmede ve bilimin kayda geçirilmesinde en önemli rolü oynamaktadırlar. Amaç; "Bilimsel makale yazarının kendisini en etkin bir biçimde ifade etmesine yardımcı olmak ve bilimi anlaşılabilir bir şekilde yayınlamaktır". Dergiler bu temel amaca hizmet ederek, hem aynı dalda çalışan hem de farklı uzmanlık dallarında hizmet veren hekimler arasında bilimsel iletişimi sağlamaktadır. Uzmanlık eğitimi sırasında veya uzmanlık süreci içinde genellikle yazarları ve okuyucuları motive eden, günlük hekimlik uygulamaları açısından yararlı ve pratik bilgilerle donatılmış olan, çekici dergilerin geniş bir okur kitlesine sahip olduğu gözlenmektedir.

Araştırmalar, haftada 4-5 saatlerini makale okumaya ayıran ve ağırlıklı olarak da abstraktların gözden geçirilmesi ile araştırmalar konusunda fikir sahibi olduklarını belirten hekim sayısının az olmadığını göstermiştir.

Meslektaşlarımızın beklentileri ağırlıklı olarak araştırma makalesi içeren, ayrıca makaleleri hem ana dilde ve hem de İngilizce yayınlayan dergilerin yaygınlaştırılmasıdır. Ayrıca farklı uzmanlık dallarındaki pek çok hekimin elektronik dergilerde yer alan araştırmaları, ilgili linkleri, editorial yazıları ve ilgili derlemeleri de ilgiyle takip ettikleri bilinmektedir.

Genç hekimlerin bilimsel dergilere basılı olarak veya internet aboneliği şeklinde ulaşmaları kolaylaştırılmalı ve ayrıca mesleki ve akademik açıdan deneyimlerinin makale haline getirilmesi ve yayın sahibi olmaları desteklenmeli, sadece olgu sunumları değil, özellikle uzmanlık tezi öncesinde en az bir adet kapsamlı araştırma yapmaları için gerekli destek öncelikle eğitim veren kurumlarca sağlanmalıdır. Bu bağlamda göz ardı edilmemesi gereken en önemli nokta ise; araştırma metodolojisi, epidemiyoloji, makale yazımı, araştırma ve yayın

etiği, temel biyoistatistik konularının da ilk yıllardan itibaren tüm tıp eğitimi süreci içinde yer alması gerekliliğidir. Unutulmamalıdır ki, genç yaşlarına karşın yayın sahibi olmaları sadece tez çalışmalarına hazırlıklarına ve hekimlik uygulamalarına yararlı olmakla kalmayıp, tartışmasız bir özgüven kaynağı da olacaktır.

Kaynaklar

- 1-Baussano I, Brzoska P, Fedeli U, Larouche C, Razum O, Fung IC. Does language matter? A case study of epidemiological and public health journals, databases and professional education in French, German and Italian. *Emerg Themes Epidemiol.* 2008 Sep 30;5:16
- 2-Gökçe Kutsal Y: Klinik araştırma ilkeleri. In: Beyazova M, Gökçe Kutsal Y (Eds): *Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon (Cilt I)*, Güneş Kitabevi, Ankara, 2000, pp: 52- 62.
- 3-Gökçe Kutsal Y: Bilimsel Makalenin Değerlendirilmesi. *Türkiye FTR Dergisi, Bilimsel Araştırma ve Tıbbi Etik Özel Sayısı*, 2000;3.
- 4-Gökçe Kutsal Y, Atalay A, Özçakar L. İdeal bilimsel dergi. In: Yılmaz O (Ed): *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık -2004*, Ankara, TÜBİTAK, 2004, s:245-49
- 5-Gökçe Kutsal Y: Evrensel bilimin paylaşımı. In: Yılmaz O (Ed): *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık -2005*, Ankara, TÜBİTAK, 2005, s:3-5
- 6-Gökçe Kutsal Y, Korkmaz N. Ulusal süreli yayınlarımıza eleştirel bakış. In: Yılmaz O (Ed): *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık -2005*, Ankara, TÜBİTAK, 2005, s:339-45
- 7-Gökçe Kutsal Y: Ulusal süreli yayınlarda danışmanlık sistemi. In: Yılmaz O (Ed): *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık -2006*, Ankara, TÜBİTAK, 2006, s:107-9.
- 8-Ghali WA, Cornuz J, McAlister FA, Wasserfallen JB, Devereaux PJ, Naylor CD Accelerated publication versus usual publication in 2 leading medical journals *CMAJ.* 2002 Apr 30;166(9):1137-43.
- 9-Saint S, Christakis DA, Saha S, Elmore JG, Welsh DE, Baker P, Koepsell TD Journal reading habits of internists *J Gen Intern Med.* 2000 Dec;15(12):881-4.
- 10-Torre DM, Wright SM, Wilson RF, Diener-West M, Bass EB. What do academic primary care physicians want in an electronic journal? *J Gen Intern Med.* 2003 Mar;18(3):209-12
- 11-Yousefi-Nooraie R, Shakiba B, Mortaz-Hedjri S, Soroush AR. Sources of knowledge in clinical practice in postgraduate medical students and faculty members: a conceptual map. *J Eval Clin Pract.* 2007 Aug;13(4):564-8